

MITA BÜLTEN – IV

Mayıs 2024 ✦

MITA MAKE INFORMATION TRUE AGAIN

Demokratik Değerleri Güçlendirmek: Türk-Amerikan İlişkilerinde Enformasyon Doğrulama

Sahte haberler ilk bakışta çok önemli görünmeseler de toplumda yaratabilecekleri etki göz önüne alındığında sorgulanması gereken bir konudur. Ulusal ve uluslararası medya kanalları da günümüzde ne yazık ki Facebook, Twitter, Instagram, WhatsApp gibi sosyal medya platformlarının etkisi ve yönlendirmesi altındadır. İnsanlar ulaştıkları haberleri doğruluk ve gerçeklik kontrolüne tabi tutmaksızın bu platformlar aracılığıyla çevrelerine yaymaktadırlar. Çok hızlı bir biçimde yayılan ve gündem olan haberlerin doğrulanması için ise medya kanallarına çok az vakit kalmaktadır. Öyle ki, bu durumla başa çıkabilmek için bazı medya kanalları ulaştıkları haberlerde doğruluk kontrolü yapacak özel birimler kurmuşlardır. Çünkü yanlış ya da yalan haberlerin medya kanalları üzerinden daha fazla insana ulaşması mümkündür ve engellenmediği takdirde doğru haberi geri planda bırakabilir. Haberin doğruluğunu teyit edebilmek adına “**5N1K soruları**” sorulabilir: Haberin içeriği **ne**? Olay **nerede** gerçekleşmiş? Olay **ne zaman** gerçekleşmiş? Olay **neden** meydana gelmiş? Olayın içindeki kişiler **kim**? Bu sorular ve elde edilen cevaplar birbirleriyle ve paylaşılan haberle karşılaştırılarak haberin doğruluğu hakkındaki şüpheler giderilebilir.

Doğruluk Kontrolü (Fact-Checking) Nedir?

Bazı görseller farklı amaçlar çerçevesinde (propaganda vs.) bulundukları bağlamdan uzaklaştırılarak hatta kopararak başka bağlamlara sürüklenebilir. Bu durumlarda doğruluk kontrolü platformları üzerinden paylaşılan haberin/haberlerin doğruluğunu teyit etmek önemlidir. Doğruluk kontrolü yapabilmek için birden fazla yöntem kullanılabilir.

Bülten İçeriği

Giriş

Görsellerde ve
Videolarda Doğruluk
Kontrolü

Proje Faaliyeti:
5. Öğrenci Çalıştayı

Görsellerde ve Videolarda Doğruluk Kontrolü

WhatsApp, Twitter, Instagram vb. mecralarda birçok görsel ve video paylaşılır. Öncelikle bu paylaşımların sahibine (videoyu ya da görseli çeken ilk kişiye) paylaşımın detayları sorulabilir. Bu aşama, eğer paylaşımın sahibi il valilikleri, belediyeler, DSÖ gibi resmi kurumlarsa çok daha kolaylıkla tamamlanabilir. Çünkü haberin kontrolü doğrudan onların platformları üzerinden sağlanabilir.

Aynı zamanda fotoğraftaki/videodaki bazı detaylar paylaşılan konum ya da tarihle **çapraz kontrole** tabi tutulabilir. Paylaşımındaki hava durumu, insanların giyimi, arka planda yer alan mağazalar ve markalar, plakalar, sokak isimleri vb. unsurların paylaşımın yapıldığı yer ve zamanla paralel olup olmadığına bakılabilir. Sokak, cadde bilgileri mevcutsa **Google Haritalar** veya **Google Earth** de kullanılabilir araçlar arasındadır.

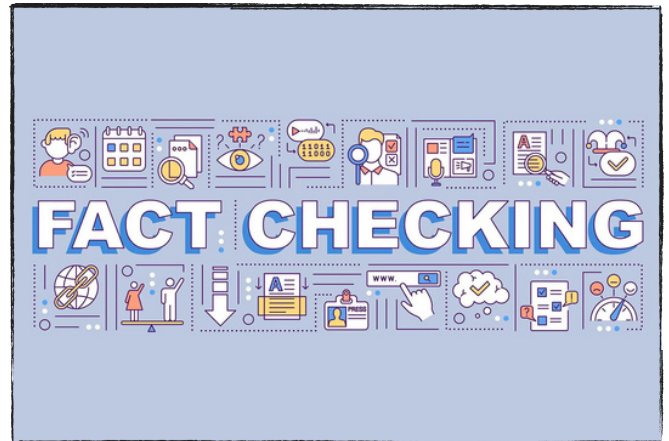
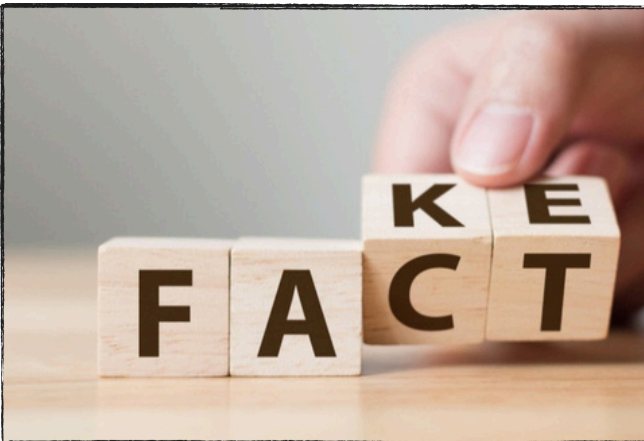
Bir başka seçenek olarak da Google, Yandex, Bing gibi platformlarda **ters görüntü arama** yöntemi kullanılabilir. Kontrolü sağlanacak olan görsel bu platforma yüklenerek o görsele ait paylaşılan tüm haberler kolaylıkla bulunabilir. Videolarsa ise ekran görüntüsü alınarak ters görüntü arama yöntemine başvurulabilir.

Tıpkı görsellerde olduğu gibi videolar da iki şekilde ele alınabilir; gerçek ama yanlış bağlamda kullanılmış videolar ve teknoloji araçlarıyla üzerinde oynama yapılmış videolar. Gerçekliğinden ya da doğruluğundan şüphe edilen videoların kontrolünü sağlamak için **"InVid"** ve **"Youtube Veri Görüntüleyici"** gibi platformlar kullanılabilir.

Haber kaynaklarının başında gelen web siteleri de bazen yanıltıcı olabilmektedir. Özellikle profesyonel web sitesi taslaklarının herkesin erişimine açılması ile birlikte doğruyu/gerçeği yansıtmayan haberler paylaşan sahte web siteleri de oldukça artmıştır. Web sitesinin reklam verenleri, kayıt ve iletişim ağı bilgileri teyit edilmelidir. Akabinde doğruluk kontrolü sağlanmak istenen haber hakkında herhangi bir yönlendiricilik olup olmadığı, varsa röportajın gerçekliği ve tarafsızlığı da sorgulanmalıdır.

Haberlerin ya da web sitelerinin alan adlarının, site kayıtlarının ve bazı diğer ayırt edici özelliklerinin doğruluğunun teyit edilebilmesini sağlayan bazı araçlar şu şekilde örneklenebilir:

- <https://whoisology.com/>
- <https://whois.domaintools.com/>
- <https://urlscan.io/>
- <https://dnslytics.com/>
- <https://viewdns.info/reverseip/>

Bahsedilen kavramlar ve daha fazlası hakkında detaylı bilgilere ulaşmak için:

<https://www.globacademy.org/kaynaklar/>

5.Öğrenci Çalıştayı:

“Demokratik Değerleri Güçlendirmek; Türk-Amerikan İlişkilerinde Enformasyon Doğrulama”

Giresun Üniversitesi, Giresun, 16-18 Mayıs 2024

Çalıştayın öğleden sonraki kısmında ise “Küresel Dönüşümün Odağında Türkiye’nin Transatlantik İlişkileri” başlıklı konferans, Prof. Dr. Yalçın Sarıkaya’nın (Giresun Üniversitesi) kolaylaştırıcılığında ve Prof. Dr. Mustafa Aydın (Kadir Has Üniversitesi), Prof. Dr. Serhat Güvenç (Kadir Has Üniversitesi), Prof. Dr. Özgün Erler Bayır (İstanbul Üniversitesi) ve Dr. Öğretim Üyesi Kaan Ataç’ın (Mersin Üniversitesi) katılımları ile gerçekleştirildi. İki saati aşan konferans sürecince katılımcılara Türk-Amerikan ilişkileri özelinde tarihsel ve güncel bilgiler verilerek, ilişkilerin geleceğine yönelik öngörülerde bulunuldu ve gerçek-doğrulama metodlarıyla yanlış bilinen doğrular üzerinde duruldu. Soru cevap kısmının ardından çalıştayın ikinci günü tamamlandı. Çalıştayın üçüncü ve son gününde ise katılımcılara dezenformasyonla mücadele konusunu destekleyici online oyunlar oynatıldı. Devamında faaliyet uzmanları başta Rusya-Ukrayna Savaşı olmak üzere son dönemde sosyal medya platformlarında sıklıkla karşılaşılan dezenformasyon örneklerinden bahsederek, katılımcıların farklı platformlardan bu haberlerin doğruluk kontrolü yapabilmesine imkân sağlayan grup çalışması ve uygulamalar yaptırıldı. Üç gün devam eden çalıştay, sertifika töreni ile son buldu.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği, ABD Büyükelçiliği ve Global Academy işbirliğiyle gerçekleştirilen “Make Information True Again” (MITA) projesi kapsamında 16-18 Mayıs 2024 tarihleri arasında Giresun Üniversitesi’nde “Demokratik Değerleri Güçlendirmek; Türk-Amerikan İlişkilerinde Enformasyon Doğrulama” konulu beşinci öğrenci çalıştayı gerçekleştirildi. Çalıştaya, Giresun Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim gören 23 öğrenci katıldı. Çalıştayın ilk gününde katılımcılara çalıştay kapsamında yapılması planlanan faaliyetlerden bahsedilerek, ardından uzmanlar tarafından “Hakikat Sonrası Çağ: Gerçekler ve Yarı-Gerçekler”, “İnfodemi ve Bilgi Düzensizlikleri Türleri” ve “Doğruluk Kontrolü: Metodolojisi ve Uygulamaları” konularında eğitimler verildi. Çalıştayın ikinci gününde sabah alanında uzman akademisyenler tarafından “21. Yüzyılda Psikolojik Savaş ve Bilişsel Savaşlar”, “Gerçek Ötesi Çağda Dış Politika ve UA İlişkilerde Dezenformasyon, Yanlış Bilgi ve Sahte Haber”, ve “Türkiye-ABD-NATO İlişkileri” başlıklı konularda seminerler verildi.

Etkinliğin detaylarına ve projenin tanıtım videosuna ulaşmak için:
<https://www.globacademy.org/mita-projesi/>

The “Make Information True Again: Reinforcing Democratic Values to Foster U.S-Turkey Relations” project is funded in part by a grant from the U.S. Mission to Türkiye. The opinions, findings and conclusions stated herein are those of the participants/speakers and do not necessarily reflect those of the United States Department of State.

“Demokratik Değerleri Güçlendirmek; Türk-Amerikan İlişkilerinde Enformasyon Doğrulama” başlıklı proje ABD’nin Türkiye Büyükelçiliği tarafından sağlanan destekle gerçekleştirilmektedir. Proje kapsamında dile getirilen fikirler, bulgular, sonuçlar katılımcıların kişisel görüşleri olup, ABD Dışişleri Bakanlığı’nın görüşlerini yansıtmaz.